

Михалчев, Елин Пелин, Емануил Попдимитров, Кръстьо Сарафов и др. С малко думи – цветът на българския обществен, политически и културен елит. Събрани заедно, техните отговори са най-суровата публична присъда срещу опитите за насаждане на расизма и антисемитизма в България.¹⁴

След появата на сборника тревогата от опасните последствия на тези обществени явления вече не може да остане затворена само в еврейската общност. Проф. Димитър Михалчев има гражданската смелост да постави този въпрос в сп. „Философски преглед“ и да застане начело на борбата срещу расизма и неговите различни проявления. През 1938–1940 г. българската общественост става свидетел на една продължителна и бурна дискусия на проф. Димитър Михалчев с главните protagonисти на Дружеството за расова хигиена и с най-изтъкнатите адепти на расистките и евгеничните теории. Битката се разнообразява с лекции и беседи пред столичната и провинциалната публика, а накрая стига и до съда, където след няколко шумно протекли дела главният редактор на „Философски преглед“ все пак е оправдан.¹⁵ Лично аз съм на мнение, че дори неподражаемата „Оптимистична теория за нашия народ“ на Иван Хаджийски, публикувана в същото списание през 1938 г., която по същество представлява страстна пледоария в защита на възрожденските добродетели на българския народ, е своеобразен отговор срещу опитите те да се подменят с конските опашки от фалшивите хуно-български теории на родните расисти и евгеници.

Сравнен с примера на проф. Михалчев, приносът на Тодор Павлов в борбата срещу расистките теории може да се характеризира като невзречен и беззъб. Тодор Павлов дава мнение за сборника от 1937 г., а след това взема отношение и по полемиката на проф. Михалчев. И в двата случая намесата му е схоластично-академична, лишена от оная страст, с която – вече наистина като академик и председател на Българската академия на науките – ще громи своите опоненти. Изтъкнатият марксистко-ленински философ повече се интересува от научните проблеми на отношението между биология и социология, отколкото от обществено-политическите последици на расизма. Нещо повече, Т. Павлов е убеден, че расизмът, респективно расовата хигиена и евгениката – като явление не заслужава „теоретико-гносеологическо разглеждане“, достатъчно било да му се противопостави „диалектико-материалистическата теория“ и той щял да бъде разобличен.¹⁶

Приблизително по същия начин Т. Павлов гледа и на въпроса за националната идентичност на славянското население на Македония. За него спорът дали съществува или не македонска нация също е „схоластичен“ и „догматичен“. По важно било, че пред Македония стояла една-единствена спасителна цел – освобождението от национален и социален гнет чрез съз-